

VRIENDSCHAP IS EEN DEUGD

Van twee kanten

Inhoud

Inleiding.....	1
Vriendschap	2
Opbouw handleiding	2
Les 1: Vriendenclub	3
Les 2: Lied.....	4
Les 3: Voorbeeldige vrienden	5
Les 4: Wat voor vriend ben jij?.....	7
Les 5: Vriendschap is	8
Les 6: Kijk op vriendschap.....	8

Inleiding

De lessenserie over vriendschap is ontwikkeld binnen het project Moreel Competent van het lectoraat Morele Vorming.

Het lectoraat Morele Vorming richt zich op morele vorming in het onderwijs aan kinderen in de leeftijd van vier tot en met achttien jaar en op de opleiding voor dit beroepsdomein in het Hoger Pedagogisch Onderwijs (in het bijzonder de opleiding pabo). Het lectoraat wil een bijdrage leveren aan de verbetering van de pedagogische professionaliteit van de leraar (in opleiding). Daarbij wordt in het bijzonder een deugdedische benadering beproefd, mede in relatie tot de christelijke levensbeschouwing.

Het project Moreel Competent is een tweejarig innovatieprogramma wat grotendeels gefinancierd is door een RAAK-subsidie. Het programma richt zich op de morele vorming van leerlingen in het voortgezet onderwijs, en dan met name op de rol van de docent daarin. Aanleiding is de vraag van leraren naar bruikbare tools om jongeren voor te bereiden op hun rol in beroep en samenleving. Binnen het project spitst zich dit toe op het functioneren van leerlingen op school en in maatschappelijke en beroepsgerichte stages. De motivatie daarvoor werd door een docent als volgt onder woorden gebracht: *“Leerlingen worden bij hun eerste baan nogal eens ontslagen vanwege hun houding. Het is daarom van groot belang dat we goed aandacht besteden aan de ontwikkeling van morele competenties bij leerlingen.”*

Er zijn verschillende leskaternen ontwikkeld om de docent te ondersteunen. Bij elk katern vormt een deugd het uitgangspunt.

Vriendschap

De deugd die in deze lessen centraal staat is vriendschap.

Gelijkwaardig en wederzijds

Vriendschap is de deugd die gaat over de relatie met een ander, die je een vriend noemt. Maar wanneer noem je iemand een vriend? Aan vriendschap zitten drie kanten.

- 1 Vriendschap is altijd wederkerig en kan niet eenzijdig zijn: vrienden houden van *elkaar*. Vriendschap kan niet van een kant komen.
- 2 Vrienden wensen elkaar het *beste* toe. Je wilt dat het je vriend goed gaat. En je vriend wil dat het met jou goed gaat. Doordat het je vriend goed gaat, gaat het ook goed met jou.
- 3 Er is pas vriendschap als je van elkaar *weet* dat je elkaars vriend bent. Vrienden spreken tegen elkaar uit dat ze vrienden zijn. Ze willen ook graag bij elkaar zijn en delen belangrijke en onbelangrijke zaken met elkaar.

Tussen egoïsme en altruïsme

Ook voor vriendschap geldt: het is een optimale houding, die het midden houdt tussen twee uitersten. Het ene uiterste, het tekort aan vriendschap, is egoïsme. Je bent eigenlijk alleen maar bezig met wat de vriendschap jou oplevert. Een egoïst is niet bevriend met de ander omdat hij werkelijk om hem geeft, maar alleen omdat hij er zelf beter van wordt. Bijvoorbeeld omdat het hem populair maakt in de klas. Het andere uiterste, het teveel aan vriendschap, is altruïsme. Je wenst je vriend zozeer het beste toe dat je jezelf totaal vergeet in de vriendschap. Je bent alleen maar bezig voor de ander en wordt zelf niet door de ander bemind. Daardoor wordt de 'vriendschap' ongelijkwaardig. Vriendschap houdt dus het midden tussen egoïsme en altruïsme: het is de verhouding tot de ander waarin jij van de ander houdt en daardoor zelf ook tot je recht komt.

'Mijn beste vriend'

In het dagelijks leven onderhouden we gemakkelijk vriendschappelijke relaties. Ook kinderen hebben vakantie-vriendjes, buurtvriendjes of voetbalvriendjes. Je kunt je afvragen of al die vriendjes echte vrienden zijn. Ze komen en gaan en je houdt ze zolang dat nuttig of plezierig is. Maar kinderen spreken ook graag van een 'beste vriend'. Dat is treffend, want daarmee drukken ze uit dat deze vriend niet zomaar een vriend is. Echte vriendschap kun je niet met velen hebben, maar alleen met enkelen. Misschien zelfs maar met één persoon. En precies in de vriendschap met je 'beste vriend' leer je wat ware vriendschap is.

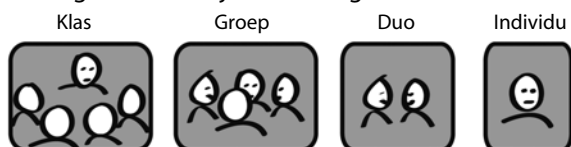
Opbouw handleiding

Doelen, werkvormen en materialen

Bij elke les worden de doelen en werkvormen beschreven. Ook wordt per les aangegeven of naast het leerlingmateriaal nog extra materiaal nodig is.

Per opdracht is in het leerlingmateriaal aangegeven of de opdracht is bedoeld voor de klas als geheel, voor een groep, een duo of een individu.

De volgende icoontjes worden gebruikt:

Lesonderdelen

Per les wordt aangegeven wat u als inleiding kunt gebruiken, waar de kern van de les uit bestaat en hoe u de les kunt afsluiten. Tenslotte wordt bij sommige lessen een variatie op een onderdeel van de les aangeboden.

Les 1: Vriendenclub

Doel	– De leerlingen kunnen verwoorden wat de betekenis van vriendschap is.
	– De leerlingen worden zich bewust van de rol die vriendschappen in hun leven spelen.
Werkvorm	– Opdrachten
	– Filosofisch gesprek
Materiaal	– Geen extra materiaal

Inleiding

Bekijk met de klas de stripjes en lees de tekst bij 1.1

Kern

De kern van de les bestaat uit twee delen: in opdracht 1 en 2 beschrijven de leerlingen vanuit hun belevingswereld wat vriendschap is. In 1.2 komt wederkerigheid en welgezindheid aan de orde. De leerlingen kijken dan met opdracht 3 opnieuw naar het begrip vriendschap.

Socratisch gesprek

Bij het bespreken van de invulvelden van opdracht 2 en opdracht 3 over wederkerigheid en welgezindheid is het goed mogelijk om een socratisch gesprek met de klas te voeren, een specifieke vorm van een klassengesprek.

Het uitgangspunt van een socratisch gesprek is een vraag. Veel van de vragen die we stellen zijn 'weet'-vragen, waarop een min of meer sluitend antwoord te geven is. Ze gaan over feiten, die je kunt opzoeken in een boek. Filosofische vragen zijn anders van aard. Ze gaan over 'meningen' en zijn 'open'. Je weet namelijk niet precies welk antwoord je erop moet geven of hoe je tot een antwoord kunt komen.

Voorbeelden:

- Waarom is er iets en niet veeleer niets?
- Wat is het onderscheid tussen mens en dier?
- Wat is de verhouding tussen ziel en lichaam?
- Wat is kunst?
- Waarin bestaat de beste vorm van menselijk samenleven?

Zulke vragen gaan over 'ultieme kwesties'; ze vragen naar het uiteindelijke. Sommige van deze vragen gaan over talige begrippen, andere over de aard van de werkelijkheid en weer andere zijn moreel van aard.

Het socratische gesprek is uitstekend geschikt om het zelfstandig moreel redeneren te leren. Morele vragen gaan over goed en kwaad. Zulke vragen

kunnen ook op zo'n manier gesteld worden dat ze in feite gaan over de vraag wat deugdzaam is. Het socratische gesprek is dan ook geschikt om nauwkeurig na te denken over een deugd. Dat is belangrijk, want als je een deugd begrijpt, helpt dat om de deugd ook in praktijk te brengen.

In veel morele kwesties spelen deugden op de achtergrond een rol. De deugdedethiek vraagt niet zozeer of iets mag of moet, maar bijvoorbeeld wat het beste of het verstandigste is.

Vragen die met deugden te maken hebben zijn bijvoorbeeld:

- Is het verstandig om altijd de waarheid te vertellen (over eerlijkheid)?
- Wat kun je het beste doen als je vriend vertelt dat hij iets heeft gestolen (vriendschap)?
- Wanneer noem je iemand een vriend?

Dergelijke vragen nodigen uit om na te denken over de vraag wat vriendschap, eerlijkheid enzovoort eigenlijk is. Vaak blijken meerdere antwoorden op dit soort vragen mogelijk te zijn. Waar het om gaat is dat je die antwoorden in een gezamenlijk onderzoek met elkaar gaat vergelijken, ordenen en onderzoeken op hun juistheid of aannemelijkheid. Met behulp van argumenten kom je tot een gezamenlijk gedragen antwoord of een begin van een antwoord (consensus). In het socratische gesprek is het stellen van goede vragen, en het verhelderen en beargumenteren van elkaars opvattingen van groot belang om tot een gedeelde opvatting over een bepaald thema te kunnen komen. Vaak praten mensen langs elkaar heen en blijken ze het niet over hetzelfde te hebben. Op die manier kan overeenstemming nooit bereikt worden. Het socratische gesprek dwingt je om heel bewust bij het gesprek betrokken te zijn.

Regels van het socratisch gesprek

Personen nemen deel op basis van hun redelijke inzet.

Het thema van het gesprek wordt geformuleerd als een fundamentele filosofische uitgangsvraag en is voor alle deelnemers betekenisvol
Er mag geen beroep gedaan worden op autoriteit (van een deskundige, van de gespreksleider of van een deelnemer)

Uitgangspunt voor de socratische dialoog is de ervaring van de deelnemers (er wordt een of meer casus ingebracht)

Het gesprek kent geen hypothetische inbreng (stel dat...) en er worden geen hypothetische vragen gesteld

De gespreksdeelnemers moeten naar elkaar luisteren

Er wordt gestreefd naar consensus

De gespreksleider bemoeit zich niet met de inhoud van het gesprek, op voorwaarde dat de richting en inhoud van het gesprek strookt met zijn of haar eigen redelijke inzet (zie 1)

(Van den Elshout in: Delnoij en Van Dalen 2003, 57-78)

Een methodisch gevoerd socratische gesprek verloopt volgens een aantal fasen of stappen. Belangrijk is het stellen van goede vragen en het verhelderen en beargumenteren van opvattingen. Dat gebeurt aan de hand van een helder geformuleerde startvraag die tegelijk concreet en 'open' van aard is. De startvraag kun je verduidelijken door hem te verbinden aan een situatie uit het dagelijks leven van de leerlingen (casus). Als docent begeleid je het gesprek. Je stelt vragen, vat samen, spiegelt en bewaakt de

voortgang van het gesprek. Maar je geeft zelf geen inhoudelijk antwoord op de vraag. Jouw rol blijft beperkt tot die van gespreksleider. Daarnaast bewaak je de voortgang van het gesprek door gefaseerd te werk te gaan.

Fasen van het socratisch gesprek

Formuleren van een uitgangsvraag die concreet en conceptualiseerbaar is

Een relevante casus of voorbeeldervaring van een van de deelnemers

Antwoorden die geformuleerd worden op de uitgangsvraag in relatie tot de casus

Onderzoeken van argumenten

Reflectie en het vinden van een antwoord of inzicht

(Delnoij & Van Dalen, 2003, 11; en Bolten in: idem, 23-53)

Afsluiting

De les wordt afgesloten met een vooruitblik naar de volgende les. De leerlingen kunnen vast nadenken over opdracht 4.

U kunt aangeven in welke vorm u de liederen en liedteksten wilt ontvangen en gebruiken.

Variaties

- Alternatieve opdracht voor opdracht 4: Neem een lied mee wat in jullie vriendschap een grote rol speelt. Vertel in de volgende les waarom het lied zo belangrijk voor jullie is.

Les 2: Lied

Doel	- De leerlingen kunnen verschillende ervaringen met vriendschappen benoemen.
Werkvorm	- Opdracht of vrij
Materiaal	- CD-speler of mp3-speler
	- Liedteksten
	- Reserve liedjes en teksten

Inleiding

Bekijk met elkaar het tegeltje en lees 2.1.

Kern

Luister naar een aantal meegenomen liedjes. Om het luisteren te stimuleren kunt u de teksten uitdelen of projecteren. Ook kunt u gebruik maken van opdracht 5.

Afsluiting

De les wordt afgesloten met eigen ervaringen van leerlingen met vriendschappen.

Variaties

- Breng uw eigen favoriete nummer over vriendschap in. Is dit vergelijkbaar met de songs van de leerlingen of is er een verschil? Waarom?

Les 3: Voorbeeldige vrienden

Doel	– De leerlingen kunnen benoemen dat David en Jonathan op een goede manier de deugd vriendschap invullen.
Werkvorm	– Opdrachten
Materiaal	– N.v.t.

Inleiding

Lees de inleiding van het hoofdstuk. Waarom heet deze les voorbeeldige vrienden?

Kern

In de kern staat de vriendschap van David en Jonathan centraal. Laat de leerlingen bij elk fragment een tekeningetje maken. Bij opdracht 6b vertellen de leerlingen elkaar wat ze getekend hebben. Opvallende dingen worden genoteerd.

Fragmenten uit de geschiedenis van David en Jonathan

Lees de teksten voor en wacht na elke tekst een poosje, zodat de leerlingen een tekeningetje kunnen maken. Benadruk dat ze bij elk venster een aspect van de vriendschap van David en Jonatan in beeld moeten brengen.

Venster I Samuel 17:57-18:5

1 ⁵⁷ Toen David na zijn overwinning op de Filistijn terugkwam, wachtte Abner hem op en leidde hem naar Saul. Het hoofd van de Filistijn had hij nog in zijn hand. ⁵⁸ 'Van wie ben jij een zoon, jongen?' vroeg Saul, en David antwoordde: 'Ik ben de zoon van uw dienaar Isaï uit Betlehem.'

¹ Jonatan, die bij dit gesprek aanwezig was, voelde zich meteen sterk tot David aangetrokken en vatte een innige vriendschap voor hem op. ² Saul nam David vanaf die dag bij zich en liet hem niet meer teruggaan naar zijn ouderlijk huis. ³ En Jonatan, die David zo lief had als zijn eigen leven, sloot vriendschap met hem: ⁴ hij deed zijn mantel af en gaf die aan David. Ook gaf hij hem zijn uitrusting, tot en met zijn zwaard, zijn boog en zijn koppelriem.

⁵ Alle veldtochten die David in opdracht van Saul ondernam, bracht hij tot een goed einde. Daarom benoemde Saul hem tot legeraanvoerder, met instemming van de soldaten en ook van de hovelingen.

Venster I Samuel 19 :1-3

2 ¹ Saul maakte aan zijn hovelingen en zijn zoon Jonatan bekend dat hij Davids

dood wenste. Maar Jonatan, die zeer op David gesteld was, ² waarschuwde hem: 'Mijn vader Saul is van plan je te doden. Wees op je hoede morgenochtend, houd je schuil en blijf waar je bent. ³ Ik ga dan met mijn vader de stad uit, houd bij jou in de buurt halt en breng het gesprek op jou. Daarna zal ik je laten weten hoe de zaken staan.'

Venster I Samuel 19 :4-7

3 ⁴ Jonatan hield tegen zijn vader Saul een pleidooi voor David. Hij sprak als volgt: 'Laat de koning zich niet vergrijpen aan zijn dienaar David. Hij heeft u immers niets misdaan. Integendeel, hij heeft u juist grote diensten bewezen. ⁵ Met gevaar voor eigen leven heeft hij de Filistijn verslagen, en de HEER heeft Israël een grote overwinning bezorgd. U hebt het met eigen ogen gezien en was er opgetogen over. Waarom zou u dus onschuldig bloed vergieten door David te doden zonder dat daar aanleiding toe is?' ⁶ Saul liet zich door Jonatan overreden en zwoer: 'Zo waar de HEER leeft, hij zal niet worden gedood.' ⁷ Toen riep Jonatan David en vertelde hem hoe het gesprek verlopen was. Hij bracht David bij Saul en David kwam weer aan het hof wonen, zoals eerst.

Venster I Samuel 20 :24-29

4 ²⁴ David hield zich dus buiten de stad verborgen. Met nieuwemaan zette de koning zich aan het feestmaal. ²⁵ Toen de koning ging zitten, op zijn vaste plaats tegen de wand, stond Jonatan op. Abner nam plaats naast Saul; Davids plaats bleef onbezet. ²⁶ Saul zei er die dag niets van; hij dacht bij zichzelf dat het misschien toeval was, dat David niet rein was of iets dergelijks. ²⁷ Maar toen Davids plaats de volgende dag, de tweede dag van het nieuwemaansfeest, nog steeds onbezet bleef, vroeg Saul aan zijn zoon Jonatan: 'Waarom is de zoon van Isaï niet aan de maaltijd

verschenen, gisteren niet en vandaag ook niet?'²⁸ 'David heeft mij dringend verlof gevraagd om naar Betlehem te gaan,' antwoordde Jonatan.²⁹ 'Laat me alsjeblieft gaan,' vroeg hij. 'Er wordt bij mij thuis in de familiekring een offerfeest gehouden, en mijn broer heeft mij gezegd dat ik moet komen. Wees zo goed mij ongehinderd naar huis te laten gaan, zodat ik mij bij mijn broers kan voegen.' Daarom laat hij zich verontschuldigen bij het feestmaal van de koning.'

Venster I Samuel 20 :30-34

5 ³⁰ Woedend barstte Saul tegen Jonatan uit: 'Hoerjong! Alsof ik niet weet dat jij de kant van de zoon van Isaï hebt gekozen. Je maakt jezelf te schande, en de moeder bij wie ik je verwekt heb erbij!' ³¹ Zolang de zoon van Isaï hier op aarde rondloopt, ben jij je leven en je koningschap niet zeker. Laat hem onmiddellijk halen en breng hem bij me, want hij is ten dode opgeschreven.' ³² 'Maar waarom moet hij sterven?' vroeg Jonatan. 'Wat heeft hij dan gedaan?' ³³ Daarop slingerde Saul zijn speer naar Jonatan in een poging om hem te treffen. Toen begreep Jonatan dat zijn vader vastbesloten was om David uit de weg te ruimen. ³⁴ Woedend liep hij van tafel weg, zonder dat hij die tweede dag van het nieuwemaansfeest iets gegeten had, want hij maakte zich zorgen om David en was gegriefd omdat zijn vader hem zo beledigd had.

Venster I Samuel 23 :14-18

6 ¹⁴ David en zijn mannen verschansten zich in rotsholen in de met kloven

doorsneden woestijn ten oosten van Zif. Saul stuurde elke dag verkenners uit om David op te sporen, maar God leverde hem niet aan hem uit. ¹⁵ David, die in Choresa zat, in de woestijn van Zif, merkte wel dat Saul het nog steeds op zijn leven gemunt had. ¹⁶ Sauls zoon Jonatan zocht David in Choresa op om hem te zeggen dat hij op God moest blijven vertrouwen. ¹⁷ 'Je hoeft niet bang te zijn,' zei hij, 'mijn vader Saul zal je niet te pakken krijgen. Jij zult koning van Israël worden en ik zal je tweede man zijn. En dat weet mijn vader zelf ook.' ¹⁸ Nadat ze samen ten overstaan van de HEER hun vriendschapsverbond hadden bevestigd, ging Jonatan terug naar huis; David bleef in Choresa.

Afsluiting

Sluit af met opdracht 6c en 6d. Help de leerlingen door vragen te stellen.

Les 4: Wat voor vriend ben jij?

Doel	– De leerlingen ervaren wat welgezindheid en wederkerigheid is. – De leerlingen reflecteren op hun eigen vriendschappen en hun eigen vriend-zijn.
Werkvorm	– Rollenspellen – Opdracht
Materiaal	– Eventueel de rollen op papier voor de leerlingen (Bijlage 2, bij deze handleiding)

Inleiding

Laat de leerlingen deel a van opdracht 7 invullen.

Kern

De kern bestaat uit rollenspellen. De uitwerking van de rollenspellen vind u hier. Eventueel kunt u bijlage 2 (bij docentmateriaal) gebruiken bij de instructie aan de spelers.

Rollenspellen

- 1 Instrueer de klas.
 - a Instructie spelers:
Kies twee spelers. Instrueer elke speler apart, zie spel 1, 2 of 3. Beide spelers moeten als vriend reageren.
 - b Instructie groep:
De groep observeert en let op hoe de reacties van de vrienden is. Waar nodig worden korte aantekeningen gemaakt.
- 2 Bespreek het spel na met de klas. Wat is opgevallen? Hoe vinden de leerlingen dat? Wat is de beste manier om te reageren?
- 3 Laat het spel nog een keer spelen. De spelers reageren nu op de beste manier op elkaar, gebruik makend van wat besproken is in de groep.

Spel 1 Foutje

- 1 Kies een situatie:
gezoend met een onbekende of een andere persoon dan de eigen vriend(in), een pest-foto van een klasgenoot op internet gezet,
een lening genomen om een nieuwe gamebox te kopen,
de mobiel van een klasgenoot per ongeluk kapot gemaakt maar niks gezegd.
...

Speler 1:

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk (vul situatie in).
Je weet dat je vriend(in) het heeft gezien.
Reageer boos als hij/zij er over begint.

Speler 2:

Je hebt jouw vriend(in) gezien terwijl hij/zij (vul situatie in). En hij/zij weet dat.

Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

Spel 2 Leugentje

Speler 1:

Je hebt gelogen tegen je vriend(in), bijvoorbeeld (kies één van de situaties):
Je zou de vorige avond niet kunnen afspreken in verband met een bezoekje ver weg. Uiteindelijk ben je toch gewoon naar de stad gegaan met een groepje vrienden.

Je hebt gezegd dat je persoon X niet kent, toch sprak je gisteren middag met persoon X alsof je hem/haar al jaren kent. En dat terwijl je vriend(in) een oogje op deze persoon heeft...

...

Jullie komen elkaar de volgende dag weer tegen. Je vriend(in) vraagt naar gisteren, maar je vertelt niet wat je echt gedaan hebt. Ontken wat je wel gedaan hebt.

Speler 2:

Jouw vriend(in) heeft tegen je gelogen: Hij/zij kon de vorige avond niet afspreken in verband met een bezoekje ver weg. Toen jij in de stad was, zag je hem/haar toch, maar met een groep anderen. Jij zorgde er voor dat hij/zij jou niet zag. Hij/zij heeft tegen je gezegd persoon X (waar jij stiekum een oogje op hebt) niet te kennen. Gisteren middag zag je ze samen uitgebreid praten en lachen alsof ze elkaar al jaren kennen...

...

Vraag je vriend(in) naar de vorige dag. Hij/zij heeft jou niet gezien, jij hem/haar wel. Hoe vertel je dat? Hoe zorg je ervoor dat jullie vrienden blijven?

Spel 3 Moet je niet doen

Speler 1:

Kies een situatie:
een tatoeage zetten met de naam van zijn/haar vriend(in),
's avonds de stad in gaan met iemand die

bekend staat als losbol en drugsgebruiker, beginnen met roken.

...

Speler 1:

Je wilt per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk (vul situatie in). Niemand kan je van deze gedachte brengen: je wilt dit en je gaat het ook doen!

Speler 2:

Jouw vriend(in) wil per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk (vul situatie in). Jij vindt het niet goed, erg doms zelfs. Hoe maak je dat je vriend(in) duidelijk?

U kunt afsluiten met opdracht 7b: zijn de leerlingen anders over zichzelf gaan denken door de rollenspelen?

Variaties

- U kunt de rollenspelen ook kort (5 minuten) laten voorbereiden door koppels van twee leerlingen. Alle leerlingen kruipen dan in de rol van vriend(in). Een aantal koppels kunnen dan hun uitwerking aan de klas laten zien, waarna u het klassikaal bespreekt.

Afsluiting

Les 5: Vriendschap is...

Doel	- De leerlingen kunnen beargumenteren waarom de ene stelling beter aansluit bij de deugd vriendschap dan de andere stelling.
Werkvorm	- Opdracht
Materiaal	- Bijlage 1 van het leerlingenmateriaal

Inleiding

Lees de inleiding van het hoofdstuk.

Kern

De kern van dit hoofdstuk bestaat uit opdracht 8. De leerlingen discussiëren over de stellingen en ordenen deze met elkaar.

Afsluiting

Het samenstellen van de klassikale top 5

Variaties

- U kunt opdracht 8b uitbreiden door de groepjes daarna nog een keer samen te voegen.
- U kunt er ook voor kiezen om 8b te laten vallen en de groepjes hun top 5 laten presenteren aan de klas.

Les 6: Kijk op vriendschap

Doel	- De leerlingen verwoorden wat ze geleerd hebben over de deugd vriendschap. - De leerlingen passen op de cases toe wat ze afgelopen weken hebben geleerd over de deugd vriendschap.
Werkvorm	- Cases bespreken
Materiaal	- N.v.t.

Inleiding

De les begint met een persoonlijke terugblik van de leerlingen op de afgelopen lessen.

Kern

De kern van de les bestaat uit het bespreken van de cases. De groepjes kiezen elk één casus uit om

te bespreken. Als er meer tijd is, kan nog een casus besproken worden.

Afsluiting

U kunt als afsluiting vragen welke leerling wil delen wat hij of zij heeft opgeschreven bij opdracht 9.

Bijlage 2 - Rollenspelen

A Foutje – speler 1

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk gezoend met een andere persoon dan de eigen vriend(in).
Je weet dat je vriend(in) het heeft gezien. Reageer boos als hij/zij er over begint.

A Foutje – speler 2

Je hebt jouw vriend(in) gezien terwijl hij/zij zoende met een andere persoon dan de eigen vriend(in). En hij/zij weet dat.
Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

B Foutje – speler 1

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk een pest-foto van een klasgenoot op internet gezet.
Je weet dat je vriend(in) het heeft gezien. Reageer boos als hij/zij er over begint.

B Foutje – speler 2

Je hebt jouw vriend(in) gezien dat hij/zij een pest-foto van een klasgenoot op internet heeft gezet. En hij/zij weet dat.
Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

C Foutje – speler 1

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk een lening genomen om een nieuwe gamebox te kopen. Je weet dat je vriend(in) het heeft weet. Reageer boos als hij/zij er over begint.

C Foutje – speler 2

Je weet dat jouw vriend(in) een lening heeft genomen om een nieuwe gamebox te kopen. En hij/zij weet dat jij het weet.
Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

D Foutje – speler 1

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk de mobiel van een klasgenoot kapot gemaakt maar niks gezegd. Je weet dat je vriend(in) het heeft gezien. Reageer boos als hij/zij er over begint.

D Foutje – speler 2

Je hebt jouw vriend(in) gezien terwijl hij/zij de mobiel van een klasgenoot kapot heeft gemaakt maar niks heeft gezegd.
En hij/zij weet dat. Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

E Foutje – speler 1

Je hebt iets super doms gedaan, namelijk

Je weet dat je vriend(in) het heeft gezien. Reageer boos als hij/zij er over begint.

E Foutje – speler 2

Je hebt jouw vriend(in) gezien terwijl hij/zij

En hij/zij weet dat. Spreek hem/haar als vriend(in) aan: probeer de vriendschap te bewaren maar wel de waarheid te zeggen.

F Leugentje – speler 1

Je hebt gelogen tegen je vriend(in). Je zou de vorige avond niet kunnen afspreken in verband met een bezoekje ver weg.
Uiteindelijk ben je toch gewoon naar de stad gegaan met een groepje vrienden.
Jullie komen elkaar de volgende dag weer tegen. Je vriend(in) vraagt naar gisteren, maar je vertelt niet wat je echt gedaan hebt. Ontken wat je wel gedaan hebt.

F Leugentje – speler 2

Jouw vriend(in) heeft tegen je gelogen. Hij/zij kon de vorige avond niet afspreken in verband met een bezoekje ver weg.
Toen jij in de stad was, zag je hem/haar toch, maar met een groep anderen. Jij zorgde er voor dat hij/zij jou niet zag.
Vraag je vriend(in) naar de vorige dag. Hij/zij heeft jou niet gezien, jij hem/haar wel. Hoe vertel je dat? Hoe zorg je ervoor dat jullie vrienden blijven?

G Leugentje – speler 1

Je hebt gelogen tegen je vriend(in). Je hebt gezegd dat je persoon X niet kent, toch sprak je gisteren middag met persoon X alsof je hem/haar al jaren kent. En dat terwijl je vriend(in) een oogje op deze persoon heeft...
Jullie komen elkaar de volgende dag weer tegen. Je vriend(in) vraagt naar gisteren, maar je vertelt niet wat je echt gedaan hebt. Ontken wat je wel gedaan hebt.

G Leugentje – speler 2

Jouw vriend(in) heeft tegen je gelogen:
Hij/zij heeft tegen je gezegd persoon X (waar jij stiekum een oogje op hebt) niet te kennen. Gisteren middag zag je ze samen uitgebreid praten en lachen alsof ze elkaar al jaren kennen...
Vraag je vriend(in) naar de vorige dag. Hij/zij heeft jou niet gezien, jij hem/haar wel. Hoe vertel je dat? Hoe zorg je ervoor dat jullie vrienden blijven?

H Leugentje – speler 1

Je hebt gelogen tegen je vriend(in).
Jullie komen elkaar de volgende dag weer tegen. Je vriend(in) vraagt naar gisteren, maar je vertelt niet wat je echt gedaan hebt. Ontken wat je wel gedaan hebt.

H Leugentje – speler 2

Jouw vriend(in) heeft tegen je gelogen:.....
Vraag je vriend(in) naar de vorige dag. Hij/zij heeft jou niet gezien, jij hem/haar wel. Hoe vertel je dat? Hoe zorg je ervoor dat jullie vrienden blijven?

I Moet je niet doen – speler 1

Je wilt per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk een tatoeage zetten met de naam van je vriend(in). Niemand kan je van deze gedachte brengen: je wilt dit en je gaat het ook doen!

I Moet je niet doen – speler 2

Jouw vriend(in) wil per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk een tatoeage zetten met de naam van zijn/haar vriend(in). Jij vindt het niet goed, erg doms zelfs. Hoe maak je dat je vriend(in) duidelijk?

J Moet je niet doen – speler 1

Je wilt per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk 's avonds de stad in gaan met iemand die bekend staat als losbol en drugsgebruiker. Niemand kan je van deze gedachte brengen: je wilt dit en je gaat het ook doen!

J Moet je niet doen – speler 2

Jouw vriend(in) wil per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk 's avonds de stad in gaan met iemand die bekend staat als losbol en drugsgebruiker. Jij vindt het niet goed, erg doms zelfs. Hoe maak je dat je vriend(in) duidelijk?

K Moet je niet doen – speler 1

Je wilt per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk beginnen met roken. Niemand kan je van deze gedachte brengen: je wilt dit en je gaat het ook doen!

K Moet je niet doen – speler 2

Jouw vriend(in) wil per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk beginnen met roken. Jij vindt het niet goed, erg doms zelfs. Hoe maak je dat je vriend(in) duidelijk?

K Moet je niet doen – speler 1

Je wilt per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk Niemand kan je van deze gedachte brengen: je wilt dit en je gaat het ook doen!

K Moet je niet doen – speler 2

Jouw vriend(in) wil per se iets doen wat niet zo slim is, namelijk Jij vindt het niet goed, erg doms zelfs. Hoe maak je dat je vriend(in) duidelijk?

VRIENDSCHAP IS EEN DEUGD

Colofon

Dit katern is tot stand gekomen in het kader van het RaakPubliek-project Moreel Competent. Het is geschreven in opdracht van het Lectoraat Morele Vorming van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle. Het lectoraat doet praktijkgericht onderzoek, ontwikkelt kennis en verzorgt lezingen, publicaties en cursussen op het gebied van morele vorming in het onderwijs.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het lectoraat.

We hebben geprobeerd alle eigenaars van de illustraties te achterhalen. Mocht u kunnen aantonen dat u rechten heeft op illustraties, dan verzoeken wij u dit te melden aan via lectoraatmv@gh-gpc.nl.

Auteur

Drs. Pauline Buit-de Krijger
(Educatieve Academie Zwolle, www.gh.nl)

Vormgeving

METJE Grafisch ontwerp & advies

Aan het project werkten mee:

Elsbeth Dreschler-Nijhuis, Tonnie Haanappel, Arend van Zwieten en Gerrit van der Meulen (Greijdanus Zwolle), Bert van Minnen (Gomarus College Groningen), Janco Zijlstra (Nuborgh College Elburg), Eize Stamhuis en Pieter Vos (Lectoraat Morele Vorming).

In deze reeks katernen zijn verschenen:

Groeien in deugden | Hoe wil je zijn?

Verantwoordelijkheid is een deugd | Maatschappelijke stage

Maat is een deugd | De kunst van het genieten

Vriendschap is een deugd | Van twee kanten

Eerlijkheid is een deugd | Wie ben jij online?

Respect is een deugd | Voor de (w)aardigheid

Liefde is een deugd | Liefde en seksualiteit

Zorg voor milieu is een deugd | Afval in de natuur

Zwolle, 2010